

ГРАНТИ ПРОГРАМИ МАТРА ДЛЯ ГРОМАДСЬКИХ ТА ОСВІТНІХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УМОВАХ ВІЙНИ

Кобеля-Звір Мар'яна Ярославівна*, кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри підприємництва, торгівлі та логістики
Львівський торговельно-економічний університет

*ORCID 0000-0001-5627-9408

© Кобеля М.Я., 2024

*Стаття отримана редакцією 15.01.2024 р.
The article was received by editorial board on 15.01.2024*

Вступ. Сьогодні, незважаючи на продовження війни в Україні, велика кількість громадських та освітніх організацій, переймаючись питаннями допомоги вразливим категоріям населення, пом'якшення наслідків нищівної війни, відновлення зруйнованих територій, реалізують цінні проекти. Водночас критично відчувається брак ресурсів для цієї діяльності: як людських, так і грошових. Зважаючи на перераховані обставини, низка міжнародних фондів і програм спрямовують грантову підтримку для українських неприбуткових організацій з метою допомогти їм реалізовувати важливі проекти в умовах війни. Нині актуальною для України, зокрема, є Програма МАТРА [10].

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Питання щодо залучення і використання коштів грантових програм, у тому числі і можливості Програми МАТРА, переважно досліджували зарубіжні вчені, серед яких: І. Кацарський, Л. Малікова, Вінстра С. Розвідки цих науковців більшою мірою стосувалися аналізу проектів та ініціатив, які були підтримані цією програмою в різних країнах [8; 9; 11]. Вітчизняні автори теж ситуативно досліджували можливості Програми МАТРА. Серед них: Л. Чупрій, О. Коловіцкова, Ю. Луковенко, В. Нікітін, Н. Слухай, С. Слухай, В. Якушик, С.В. Гераськов, А.Г. Бульвінський, О.С. Врадій та ін. [1–7]. Розвідки вітчизняних науковців стосувалися переважно аспектів підтримки Програмою МАТРА наукових, мистецьких та освітніх проектів. Проте деякі приділяли увагу програмі через призму механізмів та способів взаємодії міжнародних організацій із ОГС в Україні [1; 5].

Водночас не охопленим дослідниками залишилося питання грантових можливостей Програми МАТРА для підтримки громадських та освітніх організацій, які впроваджують проекти безпосередньо в умовах війни в Україні.

Мета статті. Цілями статті є дослідження можливостей Програми МАТРА щодо надання грантової підтримки неприбутковим організаціям в умовах війни, виявлення специфіки та пріоритетів, а також особливості участі організацій у її грантовому конкурсі і на цій основі розроблення рекомендацій для організацій – заявників щодо отримання грантового фінансування.

Основний матеріал і результати. З початку незалежності в Україні відбувається багато процесів за сприяння міжнародних партнерів: від формування ринку економіки до розбудови демократичного суспільства і системних реформ. На цьому шляху країні допомагає розвиватися і Королівство Нідерландів. Із 1993 року в Україні працює МАТРА [10] – програма соціальної трансформації. На початку вона була спрямована на допомогу країнам Східної Європи, в тому числі Україні, стати демократичними, правовими державами з сильним громадянським суспільством. Сьогодні МАТРА продовжує сприяти зміцненню громадянського суспільства, демократії та верховенства права в Україні. Програма сфокусована на чотирьох ключових темах: боротьба з корупцією, справедливе судочинство, посилення громадського сектору, а також демократичні реформи. За 30 років роботи в Україні МАТРА допомогла втілити майже 700 проектів різного масштабу. На їхню реалізацію уряд Нідерландів виділив десятки мільйонів євро [2]. Під час війни Росії проти України фокус уваги програми є особливим: щоб ефективно реагувати на поточні виклики та події, у 2024 році МАТРА спрямовує свої ресурси задля задоволення потреб українського народу під час

війни, подолання наслідків російської агресії, продовження поточного процесу реформ, підготовки до післявоєнного відновлення та реконструкції та європейської інтеграції України [10].

Фокусними тематичними напрямками підтримки програми є:

- Посилення соціальної єдності та інклюзивності, тобто участі молоді на місцевому рівні в громадах, які постраждали від війни.
- Допомога вразливим категоріям, тобто реінтеграція внутрішньо переміщених осіб та ветеранів війни.
- Зміцнення верховенства права з акцентом на незалежному судочинстві, доброчесності, прозорості та підзвітності.
- Сприяння належному управлінню та боротьбі з корупцією, зокрема в регіонах.
- Надання підтримки зусиллям із відновлення / реконструкції України, включаючи прозоре відновлення.
- Сприяння парламентській демократії, підтримці демократичної участі та мобілізації громадян.
- Надання підтримки зусиллям щодо інтеграції в ЄС, включаючи адвокацію реформ [10].

Перевагою програми є заохочення організацій, які працюють над проектами, зосередженими на прифронтових регіонах, подати заявку на конкурс [10].

На основі проведеного аналізу умов надання підтримки можна виділити відмінну особливість програми – будь-якій громадській організації або ж освітній із неприбутковим статусом, яка відповідає критеріям прийнятності, дозволяється брати участь у конкурсі ідей. При цьому передумовою одержання грантового фінансування є достатній попередній досвід у обраній сфері, яка водночас є пріоритетною для програми. Так, згідно з вимогами для участі у конкурсі для одержання фінансування організація повинна відповідати таким критеріям:

– Бути зареєстрованою українською громадською організацією з неприбутковим статусом відповідно до українського законодавства або освітньою організацією. Можуть подавати заявки і міжнародні організації.

– Мати достатній досвід роботи, підтверджену управлінську здатність та досвід у вибраних пріоритетних сферах.

– Мати попередній перевірений досвід реалізації проектів у межах теми запропонованого втручання [10].

Експерти називають перевагу Програми МАТРА – профінансовані нею проекти можуть тривати від 12 до 36 місяців, що дає можливість організаціям-грантоотримувачам реалізувати масштабні ініціативи, які сприятимуть допомозі більшій цільовій аудиторії та досягненню фокусних цілей програми.

Охочим скористатися фінансуванням необхідно взяти участь у грантовому конкурсі, який складається з двох етапів. Спершу заявники пропонують на розгляд експертів Концептуальну заявку (стисле представлення проекту), а за умови її підтримки – надсилають Повну заявку (розширена аргументація проекту з деталізованим кошторисом) [10].

У Концептуальній заявці організаціям варто надати інформацію не лише про свою історію, попередній досвід реалізації проектів та контактну особу, але й відповісти на ряд запитань, відповіді на які забезпечать експертів програми інформацією про запланований проект. Щоб стисло описати проект, варто:

1. Вказати, на якій із пріоритетних сфер МАТРА зосереджений даний проект. Для цього необхідно вибрати одну з тем, згаданих у конкурсі МАТРА для концептуальних записок.
2. Означити проблеми, які потрібно вирішити.
3. Аргументувати, навіщо потрібен проект; продемонструвати, як саме проект може вирішити ці проблеми.
4. Описати залучені цільові групи, бенефіціарів та партнерів.
5. Чітко означити, в якому регіоні буде реалізовано проект.
6. Вказати термін реалізації проекту, враховуючи, що умовами програми передбачено від 12 до 36 місяців.
7. Перерахувати основні завдання, заходи та активності проекту.
8. Продемонструвати очікувані результати. Вони мають бути конкретними, вимірними та досяжними.
9. Описати, який вплив на суспільство очікується в межах проекту та які можливі способи вимірювання такого впливу.
10. Окреслити ймовірні ризики та сплановані контрзаходи.
11. Вказати на заплановані заходи, які забезпечать стійкість проекту в майбутньому, та надати інформацію щодо можливого мультиплікативного ефекту.

Дослідивши критерії відбору, ми сформувавши низку рекомендацій для організацій, які планують брати участь у конкурсному відборі проектних пропозицій. Дотримання цих рекомендацій сприятиме підтримці заявок на експертному відборі проектів:

1. Розробляти проект таким чином, щоб він зосереджувався на одній або декількох фокусних напрямках програми. Необхідно чітко описати, як саме дії організації-заявника сприятимуть досягненню цілей у цих галузях.

2. Забезпечити, щоб цілі були конкретними, вимірюваними та значущими, а також вказати чіткі показники успіху, які дозволять оцінити досягнення результатів.

3. Уникати дублювання діяльності. Для цього заявники повинні переконатися, що проект не дублює вже існуючі ініціативи, які фінансуються іншими донорами. Діяльність має бути унікальною та доповнювати існуючі ініціативи.

4. Забезпечити перспективу впливу та сталості. Проект повинен мати потенційний вплив та бути стійким у довгостроковій перспективі.

5. Враховувати можливість утримання та розвитку результатів після завершення фінансування.

6. Продемонструвати чітке обґрунтування суми запитаного гранту. Вона повинна бути не меншою від 300 000 євро і не більшою від 500 000 євро.

7. Аргументувати, як ці кошти будуть використані та як вони сприятимуть досягненню поставлених цілей.

За умови дотримання організаціями-заявниками всіх критеріїв прийнятності Програми МАТРА та розробки проекту за рекомендаціями проектні пропозиції мають шанси бути високо оціненими конкурсною комісією, яка приймає рішення про надання фінансування.

Висновки. Аналіз Програми МАТРА, яка реалізується Королівством Нідерландів, продемонстрував, що для України є актуальними інструменти грантової підтримки, зокрема, конкурс для громадських та освітніх організацій. Програма надає грантові інструменти організаціям, які бажають реалізувати проекти задля задоволення потреби українського народу під час війни, подолання наслідків російської агресії, продовження процесу реформ, підготовки до післявоєнного відновлення та реконструкції та європейської інтеграції України. Від втілення цих проектів очікується вагомий вплив діяльності грантоотримувачів на різні сфери задля збереження та відновлення України в умовах війни та повоєнний період. Поза увагою цього дослідження залишилися конкретні аспекти результативності реалізації окремих проектів, підтриманих Програмою МАТРА. Подальші наші розвідки будуть стосуватися результатів та наслідків реалізації профінансованих проектів в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бульвінський А.Г., Врадій О.С. Основні механізми та способи взаємодії міжнародних організацій з ОГС в Україні. *«Третя хвиля» демократизації на теренах Євразії: досвід новітньої історії та виклики сучасності* : збірник наукових праць. ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України». Київ : Фенікс. С. 213–224. URL: <https://elibrary.ivinas.gov.ua/186/>

2. Вплив Програми МАТРА на розвиток України. DivakiProduction. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=nTxR3QWWhr4g>

3. Гераськов С.В. Міжнародні та національні соціальні проекти та програми: комплекс навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни : навч. посіб. для здобувачів ступеня магістра за спеціальністю 231 «Соціальна робота». КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 93 с. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/ad70231a-50d4-4ef9-9ee4-3df1ccc41728/content>

4. Кобеля-Звір М.Я. Основні підходи до визначення поняття гранту. *Київський економічний науковий журнал*. 2023. № 2. С. 16–21. URL: <https://journals.kyiv.ua/index.php/economy/article/view/57>

5. Кобеля-Звір М.Я. Основні підходи до класифікації грантів. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2023. № 74. С. 102–107. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=p3KHzu4AAA&AJ&cstart=20&pagesize=80&citation_for_view=p3KHzu4AAA&O3NaXmp0MMsC

6. Коловіцкова О., Луковенко Ю., Нікітін В. та ін. Стратегія розвитку освіти в Україні: проблеми і перспективи. *Психологія і суспільство*. 2005. № 2(20). С. 100–141. URL: <https://pis.wunu.edu.ua/index.php/uapis/article/view/200>

7. Чупрій Л. Розвиток українського книговидання в контексті реалізації гуманітарної політики держави. *Стратегічні пріоритети*. 2012. № 1 (22). С. 142–147. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/29169/1/SP_1_2012.pdf#page=142

8. Katzarsky I. A pilot project in Bulgaria supported by PHARE programme of the European Union. *International Archives of Photogrammetry and Remote Sensing*. Vol. XXXIII. Part B4. Amsterdam, 2000. P. 439–445. URL: https://www.isprs.org/proceedings/xxxiii/congress/part4/439_XXXIII-part4.pdf

9. Malíková E. How Public Policy was institutionalised as an academic discipline in Slovakia. *Central European Journal of Public Policy*. No. 2/2008. P. 74–81. URL: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=170431>

10. Matra Programme. The Netherlands and Ukraine. Solving global challenges together. URL: <https://www.netherlandsandyou.nl/web/ukraine/about-us/matra-programme?fbclid=IwAR1nLdSLUP7FyRxvWItiPvKtQngRo0z5ZItfZBVVAV3PeLRVRXvNXkQw8>

11. Wijnstra C.A.M. Implementation process in a post-conflict transition. the case of MATRA patrol in Serbia. University of twente student theses. 2016. URL: <https://essay.utwente.nl/70951/>

REFERENCES:

1. Bulvinskyj A. H., Vradij O. S. Osnovni mekhanizmy ta sposoby vzaiemodii mizhnarodnykh orhanizatsij z OHS v Ukraini [The main mechanisms and ways of interaction of international organizations with CSOs in Ukraine]. *"Tretia khvyliia" demokratyzatsii na terenakh Yevrazii: dosvid novitnoi istorii ta vyklyky suchasnosti*: zbirnyk naukovykh prats. DU "Instytut vsesvitnoi istorii NAN Ukrainy". The "third wave" of democratization on the territory of Eurasia: the experience of recent history and the challenges of modernity: a collection of scientific works. State University "Institute of World History of the National Academy of Sciences of Ukraine". Kyiv: Feniks, pp. 213–224. Available at: <https://elibrary.ivinas.gov.ua/186/>
2. Vplyv Prohramy MATRA na rozvytok Ukrainy [Impact of the MATRA Program on the development of Ukraine]. DivakiProduction. Available at: <https://www.youtube.com/watch?v=nTxR3QWhr4g>
3. Geraskov S. V. (ed.) (2022) Mizhnarodni ta natsionalni sotsialni proekty ta prohramy: kompleks navchalno-metodychnoho zabezpechennia navchalnoi dystsypliny: navch. posib. dlia zdobuvachiv stupenia mahistra za spetsialnistiu 231 "Sotsialna robota". KPI im. Ihoria Sikorskoho; ukklad.: S. V. Heraskov [International and national social projects and programs: a complex of educational and methodological support of the academic discipline: education. manual for masters degree holders in specialty 231 "Social work". KPI named after Igor Sikorskyi. Kyiv: KPI im. Ihoria Sikorskoho, 93 p. Available at: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/ad70231a-50d4-4ef9-9ee4-3df1ccc41728/content>
4. Kobelia-Zvir M. Ya. (2023) Osnovni pidkhody do vyznachennia poniattia hrantu [Basic approaches to defining the concept of a grant]. *Kyivskyj ekonomichnyj zhurnal*, no. 2, pp. 16–21. Available at: <https://journals.kymu.kyiv.ua/index.php/economy/article/view/57>
5. Kobelia-Zvir M. Ya. (2023) Osnovni pidkhody do klasyfikatsii hrantiv [Basic approaches to the classification of grants]. *Visnyk LTEU. Ekonomichni nauky*, no. 74, pp. 102–107. Available at: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=p3KHzu4AAAAJ&cstart=20&pagesize=80&citation_for_view=p3KHzu4AAAAJ:O3NaXMP0MMsC
6. Kolovitskova O., Lukovenko Yu., Nikitin V. ta in. (2005) Stratehiia rozvytku osvity v Ukraini: problemy i perspektyvy [Education development strategy in Ukraine: problems and prospects]. *Psykholohiia i suspilstvo*, no. 2(20), pp. 100–141. Available at: <https://pis.wunu.edu.ua/index.php/uapis/article/view/200>
7. Chuprij L. (2012) Rozvytok ukrainskoho knihovydannia v konteksti realizatsii humanitarnoi polityky derzhavy [The development of Ukrainian book publishing in the context of the implementation of the humanitarian policy of the state]. *Stratehichni priorytety*, no. 1 (22), pp. 142–147. Available at: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/29169/1/SP_1_2012.pdf#page=142
8. Katzarsky I. (2000) A pilot project in Bulgaria supported by PHARE programme of the European Union. *International Archives of Photogrammetry and Remote Sensing*, vol. XXXIII, part B4. Amsterdam, pp. 439–445. Available at: https://www.isprs.org/proceedings/xxxiii/congress/part4/439_XXXIII-part4.pdf
9. Malíková L. How Public Policy was institutionalised as an academic discipline in Slovakia. *Central European Journal of Public Policy*, no. 2/2008, pp. 74–81. Available at: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=170431>
10. Matra Programme. The Netherlands and Ukraine. Solving global challenges together. Available at: <https://www.netherlandsandyou.nl/web/ukraine/about-us/matra-programme?fbclid=IwAR1nLdSLUP7FyRxvWItiPvK-tQngRo0Oz5ZItFZBVAV3PeLRVRXvNXkjqw8>
11. Wijnstra C. A. M. (2016) Implementation process in a post-conflict transition. the case of MATRA patrol in Serbia. University of twente student theses. Available at: <https://essay.utwente.nl/70951/>

УДК 334.012.63/.64:355(477)

JEL F33, F39, F41, G30, M29, O16, O19

Кобеля-Звір Маряна Ярославівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва, торгівлі та логістики, Львівський торговельно-економічний університет. **Гранти програми MATRA для громадських та освітніх організацій в умовах війни.**

У статті досліджено можливості грантової допомоги за Програмою MATRA, яку впроваджує Королівство Нідерландів в Україні. Аналіз підтримки програми продемонстрував, що для нашої країни вона актуалізувала грантовий конкурс із можливістю залучення 300.000-500.000 євро на проект. Акцентовано, що Програма MATRA в цьому конкурсі орієнтована на громадські та освітні організації, які бажають реалізувати проекти задля задоволення потреби українського народу під час війни, подолання наслідків російської агресії, продовження процесу реформ, підготовки до післявоєнного відновлення та реконструкції та європейської інтеграції України. Відзначено, що у фокусі уваги програми – неприбуткові організації, які офіційно зареєстровані в Україні. Втім, до участі у конкурсі допускаються і міжнародні організації. Наголошено, що грантові інструменти Програми MATRA є суттєвим механізмом допомоги українському суспільству задля реалізації ініціатив збереження та відновлення країни в умовах війни і повоєнний період. Фокусними темами програми

е: посилення соціальної єдності та інклюзивності, тобто участі молоді на місцевому рівні в громадах, які постраждали від війни; підтримка вразливих категорій, тобто реінтеграція внутрішньо переміщених осіб та ветеранів війни; зміцнення верховенства права з акцентом на незалежному судочинстві, доброчесності, прозорості та підзвітності; сприяння належному управлінню та боротьбі з корупцією, зокрема в регіонах; надання підтримки зусиллям із відновлення / реконструкції України, включаючи прозоре відновлення; сприяння парламентській демократії, підтримці демократичної участі та мобілізації громадян: надання підтримки зусиллям щодо інтеграції в ЄС, включаючи адвокацію реформ. Розроблено рекомендації для організацій-заявників, врахування яких сприятиме отриманню грантового фінансування. Підсумовано: як наслідок реалізації профінансованих Програмою МАТРА проєктів очікується вагомий вплив діяльності грантоотримувачів на різні сфери задля збереження та відновлення України в умовах війни та повоєнний період.

Ключові слова: гранти, Програма МАТРА, допомога Нідерландів, фінансування громадських організацій, гранти для освітніх організацій, гранти для неприбуткових організацій, можливості програми, вимоги програми.

UDC 334.012.63/.64:355(477)

JEL F33, F39, F41, G30, M29, O16, O19

Mariana Kobelia-Zvir, Candidate of Economic Sciences, Docent, Associate Professor at the Department of Entrepreneurship, Trade and Logistics Lviv University of Trade and Economics. **Grants of the MATRA program for public and educational organizations in conditions of war.**

The article examines the possibilities of grant assistance under the Matra Program implemented by the Kingdom of the Netherlands in Ukraine. The analysis of the support of the Matra Program showed that for Ukraine it actualized a grant competition with the possibility of attracting 300,000-500,000 euros per project. It is emphasized that the Matra Program in this competition is aimed at public and educational organizations that wish to implement projects to meet the needs of the Ukrainian people during the war, overcome the consequences of Russian aggression, continue the reform process, prepare for post-war recovery and reconstruction and European integration of Ukraine. It is noted that the Program focuses on non-profit organizations that are officially registered in Ukraine. However, international organizations are also allowed to participate in the competition. It was emphasized that the grant instruments of the MATRA Program are an essential mechanism of assistance to Ukrainian society in wartime for the implementation of initiatives to preserve and restore the country in wartime and postwar periods. The focal topics of the Program are: strengthening of social unity and inclusiveness, i.e. participation of youth at the local level in war-affected communities; support of vulnerable categories, i.e. reintegration of internally displaced persons and war veterans; strengthening the rule of law with an emphasis on an independent judiciary, integrity, transparency and accountability; promotion of proper management and fight against corruption, in particular in the regions; providing support to recovery/reconstruction efforts of Ukraine, including transparent recovery; promoting parliamentary democracy, supporting democratic participation and mobilizing citizens: providing support to EU integration efforts, including reform advocacy. Recommendations have been developed for applicant organizations, the consideration of which will contribute to obtaining grant funding. Summarized, as a result of the implementation of the projects financed by the Matra Program, a significant impact of the activities of the grant recipients on various areas is expected for the preservation and restoration of Ukraine in the conditions of the war and the post-war period.

Key words: grants, Matra program, assistance from the Netherlands, financing of public organizations, grants for educational organizations, grants for non-profit organizations, program opportunities, program requirements.